Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἄγει σήμερον ἀληθῆ ἑορτὴν καὶ μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἀνοίγει διάπλατα τὰς θύρας της διὰ νὰ σὲ δεξιωθῇ ἐπισήμως. Οἱ νέοι σου δὲ συνάδελφοι εἶναι βέβαιοι, ὅτι καὶ ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας θὰ ἐργασθῇς ἐπιτυχῶς καὶ ἐπωφελῶς, ὅπως ἔπραξες μέχρι τοῦδε πανταχοῦ, ὅπου ἐτάχθης.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

ΜΑΡΙΝΟΥ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΥ

Ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου θεωρῶ καθῆκον μου νὰ ἐκφράσω πρωτίστως θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, διὰ τὴν τιμητικὴν ἐκλογήν μου ὡς τακτικοῦ μέλους αὐτῆς, ὡς καὶ πρὸς τὴν Σ. Κυβέρνησιν καὶ τὸν Ὕπατον Ἄρχοντα διὰ τὴν ἐπικύρωσιν ταύτης.

Ἡ δεξίωσις ὅμως, ἧς ἔτυχον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ συναδέλφου κ. Δοντᾶ, μὲ συγκινεῖ καὶ πληροῖ ἰδιαιτέρας εὐγνωμοσύνης. Ἂν δὲ ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος ἠθέλησε μετὰ ὑπερβαλλούσης ζέσεως καὶ ἀγάπης νὰ ἐξάρῃ τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον μου, τοῦτο ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ἰδιαιτέραν ὑποχρέωσιν, ὅπως προσπαθήσω, κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, νὰ συμβάλω εἰς τὸ Ἔργον τῆς Ἀκαδημίας.

ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τὸ πρὸς ἀνάπτυξιν θέμα Χειρουργικὴ καὶ Ἐπιστήμη *ἀποσκοπεῖ τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ κατὰ πόσον συνετέλεσεν ἀνέκαθεν ἡ Χειρουργικὴ εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἰατρικῆς καὶ ἐν γένει τῆς Ἐπιστήμης, οὖσα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν* Ἐπιστήμη *καὶ* Καλλιτεχνία *συγχρόνως.*

Ἐπιστήμη, *ὡς κατέχουσα τὴν ἐπίγνωσιν τῶν θετικῶν ἐκείνων γνώσεων, αἵτινες δίδουσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἱκανότητα καὶ τὸ θάρρος νὰ διεισδύῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἐπεμβαίνῃ ἐπὶ τῶν ἐπισημοτέρων ὀργάνων, ἄρδην μεταβάλλουσα παθολογικὰς καταστάσεις καὶ ἀποδίδουσα τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωήν.*

Καλλιτεχνία *ἐξ ἄλλου, ὡς ἀπαιτοῦσα πρὸς τοῦτο* τὴν ψυχικὴν τοῦ Καλλιτέχνου διάθεσιν καὶ ἔμπνευσιν! *Καὶ ὅμως ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀπαρχῆς, διὰ μέσου τῶν χιλιετηρίδων μέχρι πρὸ ἐσχάτων παραγνωριζομένη, ἐθεωρεῖτο αὕτη ὡς ἁπλῆ χειροτεχνία.*

Ἐν τούτοις αἱ πρῶται θετικαὶ ἰατρικαὶ παρατηρήσεις τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλονται εἰς τὴν Χειρουργικήν, ἥτις, καθ' ὅλην τὴν μακρὰς χιλιετηρίδας ἀριθμοῦσαν ἐξέλιξιν αὐτῆς, οὐδέποτε ἔπαυσε διὰ τῆς ἀμέσου παρατηρήσεως, ὡς εὑρισκομένη εἰς στενωτάτην πρὸς τὸν πάσχοντα σχέσιν, νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν βαθυτέραν ἐπίγνωσιν φυσικῶν

φαινομένων, δίδουσα πολλαχῶς νέαν ὤθησιν πρὸς ἐξερεύνησιν καὶ ἐπίλυσιν σπουδαιοτάτων προβλημάτων.

Χειρουργικὴ *ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου ἰατρικὴ δρᾶσις καὶ θεραπευτικὴ ἐπέμβασις. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἐξ ἐμφύτου πρώτην θεραπευτικὴν αὐτοῦ προσπάθειαν, ὡς λ. χ. ἵνα συγκρατήσῃ τὸ ἀπό τινος τυχαίου τραύματος ῥέον αἷμα, ἀποκτᾷ γνώσεις, ἃς ἡ περαιτέρω πεῖρα ἀνυψοῖ εἰς βιολογικὰ ἀξιώματα: Ἡ μὴ ἐπαρκὴς καὶ ταχεῖα ἀναστολὴ τῆς αἱμορραγίας, ἡ τρῶσις ὡρισμένης τοῦ σώματος περιοχῆς, ἐπιφέρει τὸν θάνατον!*

Ἡ πεῖρα αὕτη ἐπὶ πολλὰς δεκάδας χιλιετηρίδων εὐρυνομένη καταλήγει εἰς θετικὰς γνώσεις καὶ ἀκριβῆ καθορισμὸν πλείστων χειρουργικῶν παθήσεων καὶ εἰς ἐφαρμογὴν σπουδαίων ἐγχειρητικῶν ἐπεμβάσεων, ὡς ταύτας ἀνευρίσκομεν εἰς τὰς ἐγγράφους παραδόσεις τῶν ἀρχαιοτάτων λαῶν τῆς Αἰγύπτου, Χαλδαίας, Ἰνδιῶν κ.λ.π. ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 3ης π. Χ. χιλιετηρίδος.

Οἱ πρῶτοι χειρουργοὶ ἦσαν ἐλεύθεροι ἐπαγγελματίαι, *οὐδὲν κοινὸν ἔχοντες πρὸς τὴν ἐπίσημον Ἰατρικήν, ὡς αὕτη ἐξετελεῖτο εἰς τὰ μεγάλα θρησκευτικὰ κέντρα τῶν λαῶν ἐκείνων, περιβεβλημένη ὑπὸ μυστικισμοῦ, προλήψεων καὶ θρησκευτικῶν ἱεροτελεστιῶν. Ὁ Κῶδιξ Hammurabi τῆς 3ης π. Χ. χιλιετηρίδος, ἀναγράφει μεγάλας ἀμοιβὰς ἐπὶ ἐπιτυχίᾳ, ἀλλὰ καὶ μεγάλας ποινάς, μέχρις ἀποκοπῆς τῆς χειρός, ἐπὶ ἀποτυχίᾳ ἐγχειρήσεώς τινος. Τοῦτο θὰ ἦτο ἀδύνατον ἂν αὐτοὶ οἱ πανίσχυροι ἱερεῖς, οἱ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἱεραρχίαν τῶν ἐπισήμων τοῦ Κράτους λειτουργῶν καταλεγόμενοι, ἐξετέλουν τὰς ἐγχειρήσεις ταύτας. (Κούζης). Ὁ Ὅμηρος γνωρίζει καὶ τιμᾷ ἐξαιρέτως τοὺς τοιούτους ἐμπειρικοὺς χειρουργούς. Ἐπίσης ἡ κλασσικὴ Ἑλληνικὴ ἐποχή, ἡ Ρωμαϊκή, ὁ Μεσαίων. Ἀλλὰ καὶ μέχρις ἐσχάτων διετηρήθησαν οὗτοι εἰς πολλὰ καὶ λίαν προηγμένα Κράτη. Αἱ γνώσεις τούτων ἦσαν ἐμπειρικαί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπισταμένης παρατηρήσεως κατέστησαν θετικαὶ καὶ προσέλαβον κῦρος ἐπιστημονικόν. Ἀπέναντι δὲ τῶν γνώσεων τούτων ἐλαχίστας ὁμοίας εἶχον νὰ προβάλλωσιν οἱ ἐν τοῖς ναοῖς τὴν ἰατρικὴν ἐπαγγελλόμενοι καὶ πρὸ παντὸς τῇ ἐπιβολῇ τοῦ θείου ψυχικῶς ἐπὶ τοῦ πάσχοντος προσπαθοῦντες νὰ ἐπενεργήσωσιν ἱερεῖς. Ὁ μέγας Billroth παρατηρεῖ, ὅτι ἡ Χειρουργικὴ ἦτο ὁ κατ᾿ ἐξοχὴν προηγμένος κλάδος τῆς Ἰατρικῆς κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκείνην ἐποχήν.*

Τὸ ὑψιπετὲς Ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐλεύθερον θρησκευτικῶν καὶ δυναστικῶν περιορισμῶν, ἐπεδόθη λίαν πρωΐμως εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς φύσεως καὶ ἀνύψωσιν πάσης ἐμπειρικῆς γνώσεως εἰς ἐπιστήμην. Εἰς τὰ Ἀσκληπιεῖα, ἤδη ἀπὸ τοῦ 7ου π. Χ. αἰῶνος, συστηματοποιοῦνται αἱ ἐμπειρικαὶ ἰατρικαὶ γνώσεις χιλιετηρίδων. Συγχρόνως οἱ μεγάλοι τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς φιλόσοφοι Πυθαγόρας *καὶ* Ἀλκμαίων, Ἀναξαγόρας, Δημόκριτος *καὶ* Ἡράκλειτος *περιλαμβάνοντες τὴν Ἰατρικὴν εἰς τὸ πλαίσιον τῶν φιλο-*

σοφικῶν αὐτῶν μελετῶν, ἐρείδονται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ ταύτης διδαγμάτων πρὸς ἀνέγερσιν ἐξόχου ἐπιστημονικοῦ οἰκοδομήματος. *Ἔκτοτε* ἐμπειρία *καὶ* θεωρητικὴ ἐπίγνωσις, θεραπεία *καὶ* τῆς Φύσεως ἐξερεύνησις, Καλλιτεχνία *καὶ* Ἐπιστήμη *ἀποτελοῦσι τοὺς δύο πόλους, περὶ οὓς στρέφεται μέχρι σήμερον πᾶσα Ἰατρικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ θεραπευτικὴ ἐφαρμογή.*

Τὴν θεωρητικὴν ἐπίγνωσιν *παρέχουσιν ἡμῖν σήμερον αἱ Φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ πρὸ παντὸς ἡ Βιολογία. Τῆς* ἐμπειρίας, *ὡς ἐξόχου θεραπευτικοῦ συντελεστοῦ, ποιούμεθα χρῆσιν κατὰ τὴν Ἱπποκράτειον ἀντίληψιν, ὡς ἐμφύτου καλλιτεχνικοῦ παράγοντος, μὴ ὑπήκοντος εἰς θεωρητικὰς γνώσεις, ἀλλὰ προκύπτοντος ἐκ τῆς ἀμέσου τοῦ ἰατροῦ μετὰ τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ θεραπευομένου ψυχικῆς ἐπικοινωνίας, τοῦ πάσχοντος ἀποτελοῦντος ἑνιαῖον καὶ ἀδιάσπαστον ψυχικὸν-βιολογικὸν σύνολον. Ἡ ὑπερτάτη αὕτη ἐπίγνωσις ἐπ᾽ ἐσχάτων μόλις, μετὰ τὴν κατάρρευσιν τῆς μηχανικῆς-ὑλιστικῆς ἀντιλήψεως ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ, ἐκ νέου ἀναγνωριζομένη, διεῖπε πρὸ χιλιετηρίδων τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἰατρικήν. Ἡ δὲ πρὸς τὸν μὲν ἢ τὸν δὲ τῶν δύο πόλων,* θεωρίας ἢ ἐμπειρίας, *ἰσχυροτέρα ροπή, ἀπετέλει ἀντίθεσιν μὲν μεταξὺ τῶν διαφόρων τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς Σχολῶν, συντελεστικὴν ὅμως διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης.*

Ἡ ἐν Κνίδῳ *ἰδίως Σχολῇ* (Εὐρύφων *καὶ* Κτησίας, *5 π. Χ. αἰὼν*) *ἀντιλαμβανομένη τὴν Ἰατρικὴν ὡς θεωρητικὴν μᾶλλον ἐπιστήμην, ἤλπιζε δι᾽ ἀποκτήσεως ἀνελλιπῶν νοσολογικῶν γνώσεων αἰτιολογικῶς ἐπὶ τούτων νὰ στηρίξῃ πᾶσαν θεραπευτικὴν ἐνέργειαν. Ἀλλ᾽ ἐν τῇ προσπαθείᾳ πρὸς καθορισμὸν ἑκάστης παθήσεως, ὡς νόσου αὐτοτελοῦς, προσηλοῦτο ἡ προσοχὴ ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὴν ἐντετοπισμένην βλάβην καὶ παρημελεῖτο ὁ πάσχων ὀργανισμὸς ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ. Ἡ ἐν* Κῷ Σχολῇ *τοὐναντίον, χρησιμοποιοῦσα προσηκόντως τὰς θεωρητικὰς τῆς ἐπιστήμης γνώσεις, ἀλλὰ βασιζομένη ἰδίως ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς πείρας διδαγμάτων, ἀπέβλεπεν εἰς τὸν πάσχοντα ὀργανισμὸν ὡς εἰς ἓν σύνολον. Ἀνεγνώριζε δὲ γενικὰς μόνον θεραπευτικὰς ἀρχάς, ἐξαρτωμένας ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐκ τῆς παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς παρατηρήσεως καὶ ἐνταῦθα κτηθείσης πείρας. Ὁ μέγας τῆς Σχολῆς ταύτης ἀντιπρόσωπος* Ἱπποκράτης *(460 — 377 π. Χ.), ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ἰατρὸς τῆς Ἀρχαιότητος, ἀντιλαμβάνεται τὴν Ἰατρικὴν οὐχὶ ὡς ἀφηρημένην ἀλλ᾽ ὡς πρακτικὴν ἐφηρμοσμένην Ἐπιστήμην καὶ Καλλιτεχνίαν καὶ ἀπαιτεῖ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὸν ἰατρὸν ἐκτὸς τῶν θεωρητικῶν καὶ μὴ ἐκμανθανομένας ἀλλ᾽ ἐμφύτους ἠθικὰς ἰδιότητας:* ἀξιοπρέπειαν, φιλαλήθειαν, εἰλικρίνειαν, φιλανθρωπίαν, ἐθελοθυσίαν *ἀλλὰ πρὸ πάντων* παρατηρητικότητα. *Ἡ Ἱπποκράτειος Σχολὴ ἀνεδείχθη ἕνεκα τούτου ὄντως ὑπερτέρα πασῶν, ὡς βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀμέσου παρατηρήσεως τῶν ἐν τῇ Φύσει συντελουμένων. Ὁ βαθὺς τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν μελετητὴς χειρουργὸς* A. Bier *ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἱπποκράτους ἀνα-*

γράφει κατὰ λέξιν ὅτι «Ὁ πυρσός, ὃν ὁ μέγας Ἕλλην ἰατρὸς πρὸ χιλιετηρίδων ἥναψεν, ἀποδίδει ἐπὶ τοσοῦτον φαεινοτέραν ἀκτινοβολίαν, ὅσον βαθύτερον αἱ νεώτεραι ἐπιστημονικαὶ γνώσεις διεισδύουσιν εἰς τὰ ἀπόρρητα τῆς φύσεως» καὶ προσθέτει ὅτι τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἱπποκράτους ἀντιλαμβανόμεθα ἐμφανέστερον διὰ τῆς μελέτης τῶν χειρουργικῶν *ἰδίως αὐτοῦ συγγραμμάτων.* Οὕτω ἡ ἀπασχόλησις περὶ τὰ χειρουργικὰ *ἤδη τῶν πρώτων ἡμῖν γνωστῶν λαῶν, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους, φέρουσα τὸν ἰατρὸν εἰς ἀμεσωτάτην πρὸς τὸν πάσχοντα καὶ τὴν πάθησιν αὐτοῦ ἐπικοινωνίαν καὶ ἐξαναγκάζουσα αὐτὸν εἰς ἐπισταμένην τῶν συντελουμένων παρατήρησιν,* ηὔρυνεν ἀνέκαθεν τὸν ὁρίζοντα τῆς Ἰατρικῆς ἀντιλήψεως καὶ συνετέλεσεν εἰς ἑδραίωσιν θετικῶν ἰατρικῶν καὶ βιολογικῶν γνώσεων.

Ἡ διὰ τὴν ἐπιστήμην προαγωγικὴ αὕτη ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων Σχολῶν ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη καὶ ἐξασκοῦσα μεγίστην ἐπίδρασιν καθ' ὅλους τοὺς μετέπειτα αἰῶνας. Ὁ μέγιστος τῆς ἀρχαιότητος φυσιοδίφης Ἀριστοτέλης *(384-322 π.Χ.) ὀπαδὸς τῆς* Κνιδίου *Σχολῆς καὶ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ταύτης ἐμφορούμενος, παρὰ τὸ ἀπέραντον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐξερευνηθείσης ὕλης, δὲν ἔσχεν ἀνάλογον τῆς τοῦ Ἱπποκράτους ἐπίδρασιν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς Ἰατρικῆς. Μέγας φυσιοδίφης καὶ φιλόσοφος, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἐμφύτου ἰατρός, προήγαγε τὰς θεωρητικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας. Οἱ μετέπειτα Κνίδιοι ἰατροί, οἱ* δογματικοὶ *ἀποκληθέντες* (Εὔδοξος, Χρύσιππος *καὶ ὁ ἐκ Καρύστου* Διοκλῆς *350-250 π.Χ.) ἔχοντες ὡς ἰδεῶδες τὴν ἐκμάθησιν τῆς μορφολογίας καὶ λειτουργίας τῶν ὀργάνων, ἵνα ἐπὶ τῶν γνώσεων τούτων ἑδραιώσωσι πᾶσαν θεραπευτικὴν ἐνέργειαν, ἐκαλλιέργησαν τοὺς θεωρητικοὺς κλάδους τῆς Ἰατρικῆς : Ἀνατομίαν καὶ Φυσιολογίαν, Παθολογίαν καὶ Αἰτιολογίαν καὶ προητοίμασαν οὕτω τὴν κλεινὴν Ἀλεξανδρινὴν ἰατρικὴν ἐποχήν.*

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου συνέρρεον κατὰ τοὺς ἀκολούθους χρόνους τὰ μεγαλύτερα τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου πνεύματα, προσελκυόμενα ἐκ τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐμαρείας τῆς πόλεως, τῆς μεγάλης ταύτης Βιβλιοθήκης καὶ τῆς προστασίας τῶν ἐπιστημῶν ἐκ μέρους τῶν δεσποζόντων, παρατηρεῖται ἀνάπτυξις τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐξύψωσις τῆς Ἰατρικῆς ὅσον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐποχὴν μέχρι τῆς νεωτάτης. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὰ δύο προέχοντα μεγάλα ἰατρικὰ πνεύματα Ἡρόφιλος *(ἐκ Χαλκηδόνος, γεννηθεὶς περὶ τὸ 300 π.Χ.) καὶ* Ἐρασίστρατος *(ἐκ Κέας, γεννηθεὶς τῷ 310-300 π.Χ.) ἐμφανίζονται ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς ἄλληλα ἀντιθέσει :*

Ὁ μὲν βαθὺς γνώστης καὶ ἐρευνητὴς τῆς Ἀνατομίας καὶ τῶν θεωρητικῶν τῆς Ἰατρικῆς κλάδων, εἰσάγει τὰ διδάγματα τούτων εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ βασίζεται ἐπὶ τούτων ἐν τῇ θεραπευτικῇ, παραμένων πιστὸς ἀκόλουθος καὶ ἀγωνιστὴς ὑπὲρ τῆς Ἱπποκρατικῆς ἀντιλήψεως. Ὁ ἕτερος ἐκ τῆς Κνιδίου Σχολῆς προερχόμενος, ἔξοχος ἀνατόμος καὶ παθολόγος προσπαθεῖ νὰ περιλάβῃ τὴν Ἰατρικὴν εἰς ἓν θεωρητικὸν

σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, δι' ὃ ἀποχωρίζει τελείως τοὺς θεωρητικοὺς κλάδους Ἀνατομίαν καὶ Φυσιολογίαν ἀπὸ τὴν Παθολογίαν καὶ Θεραπευτικήν.

Τὰς ἀρχὰς τῶν δύο μεγάλων διδασκάλων παρηκολούθησαν καὶ διάσημοι τούτων μαθηταί, ἀπὸ κοινοῦ δὲ προήγαγον ἀμφότεραι αἱ Σχολαὶ τοὺς θεωρητικοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῆς θεωρίας μόνον βασιζομένη ἀντίληψις πρὸς ἐξήγησιν τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ ἰδίως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ ἐπωφελῶς ἐπὶ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τῆς Ἰατρικῆς, ἤτοι τῆς θεραπείας τῆς νόσου. Ἡ Ἱπποκρατικὴ ἀντίληψις συνεκλονίζετο, καὶ ὁ ἀποσκοπούμενος περιορισμὸς τῆς Ἰατρικῆς εἰς συστήματα ἠμπόδιζε τὴν πρόοδον ταύτης, δι' ὃ καὶ προὐκάλεσεν ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν. Οἱ διάσημοι τῆς ἐν Κῷ Σχολῆς μαθηταὶ Φιλῖνος *(ἐκ Κῶ γεννηθεὶς περὶ τὸ 250 π.Χ.) καὶ* Σεραπίων *(ἐξ Ἀλεξανδρείας περὶ τὸ 250 π.Χ.) ἐξανέστησαν ἐναντίον τῆς τοιαύτης φιλοσοφικῆς ἀντιλήψεως, ὑπερβάλλοντες δὲ καὶ φερόμενοι πέραν τῶν Ἱπποκρατείων διδαγμάτων ἀποκλείουσι πᾶσαν θεωρίαν καὶ μόνην τὴν ἐμπειρίαν ἀναγνωρίζουσι. Δι' ὃ ἀπεκλήθησαν* ἐμπειρικοί. *Οὗτοι ἐδίδασκον ὅτι ἡ Ἰατρικὴ προέκυψεν ἐκ τῆς ἐμπειρίας, ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ ὠφελίμου πρὸς τὸ ἐπιβλαβές, καὶ ὅτι βραδύτερον ἐπηκολούθησεν ἡ προσπάθεια θεωρητικῆς τῶν φαινομένων ἐξηγήσεως. Τὸν ἰατρὸν δὲν ἐνδιαφέρει, κατ' αὐτούς, τί προκαλεῖ, ἀλλὰ τί θεραπεύει τὴν νόσον! Καίτοι δὲ βεβαίως πρέπει νὰ κριθῇ ὡς λίαν μονομερὴς ἡ τοιαύτη ἀντίληψις δικαιολογουμένη μόνον ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἑτέρας μονομεροῦς θεωρητικῆς τάσεως, ἐν τούτοις προήγαγε καὶ αὕτη τὴν ἐπιστήμην, ὡς καλλιεργήσασα τοὺς πρακτικοὺς κλάδους αὐτῆς.*

Ἡ Χειρουργικὴ ἐπωφελουμένη ἀμφοτέρωθεν: ἐκ τῆς προαγωγῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν θεωρητικῶν κλάδων τῆς Ἰατρικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἰσχυούσης ἐμπειρικῆς ἀντιλήψεως κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τούτων ἀφ' ἑτέρου, προήχθη καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς καθόλου Ἰατρικῆς, κατὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴν ταύτην περίοδον καὶ τοὺς μετέπειτα Ρωμαϊκοὺς χρόνους μέχρι Γαληνοῦ, *ὅσον οὐδέποτε προηγουμένως μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων, ἀνελθοῦσα ἡ ἰδία εἰς βαθμίδα ὑπερτάτης ἀκμῆς.*

Πλεῖστοι μεγάλοι χειρουργοὶ διέπρεψαν κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον δι' ἐξόχου χειρουργικῆς δράσεως. Ἀναφέρω ὡς προέχοντας πάντων τὸν ἐξ Ἐφέσου Σωρανὸν *(ἐπὶ Ἀδριανοῦ) ὡς μέγαν χειρουργὸν καὶ ἀναμορφωτὴν τῆς ὅλης Ἰατρικῆς, ἐπίσης τὸν διασημότερον τῆς ἀρχαιότητος χειρουργὸν* Ἀντύλλον *(100-150 μ.Χ.). Μέγας δὲ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν χειρουργικῶν, γυναικολογικῶν καὶ ὀφθαλμολογικῶν νόσων, αἵτινες διὰ πολυαρίθμων ὅλως νέων καὶ ἐξαιρέτου ἐπινοήσεως χειρουργικῶν μεθόδων ἐθεραπεύοντο. Ἡ ἀκμὴ αὕτη τῆς Χειρουργικῆς ἐπὶ τέσσαρας καὶ*

πλέον ἑκατονταετηρίδας, ἀπὸ τοῦ 3ου π. Χ. μέχρι τοῦ 2ου μ. Χ. αἰῶνος, διαρκέσασα, ἐβασίζετο γενικῶς μὲν ἐπὶ τῆς μεγάλης προόδου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῆς Ἀνατομίας καὶ Φυσιολογίας, εἰδικώτερον δὲ ἐπὶ τριῶν *τὴν Χειρουργικὴν ἰδίως ἀφορώντων σπουδαίων γεγονότων: Πρῶτον ἐπὶ τῶν νεωτέρων γνώσεων ἐκ τῆς μορφολογίας καὶ λειτουργίας τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος, καρδίας καὶ περιφερικῶν ἀγγείων. Ἐπακόλουθον τούτου ἦτο ἡ* εὐρεῖα χρῆσις τῆς ἀπολινώσεως καὶ συρραφῆς τῶν ἀγγείων *(Λεωνίδης ἐξ Ἀλεξανδρείας, Ἀρχιγένης 1ος αἰὼν μ. Χ.), ἐξ οὗ καθίσταται ἀντιληπτὴ ἡ ἐκτέλεσις πλείστων μεγάλων καὶ δυσχερῶν ἐγχειρήσεων, δεύτερον: ἐπὶ τῆς χρησιμοποιήσεως ἐπαρκοῦς* ναρκώσεως, *ἐπὶ τῇ βάσει ἐκχυλίσματος ἐκ ρίζης μανδραγόρα, περιεχούσης ἀλκαλοειδὲς συγγενὲς πρὸς τὴν σήμερον διὰ νάρκωσιν χρησιμοποιουμένην* σκοπολαμίνην *(Διοσκορίδης) καὶ τρίτον: ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς ἐξαιρέτου* ἀντισηπτικῆς καὶ ἀσηπτικῆς *ἀγωγῆς στηριζομένης ἐπὶ τοῦ ἅλατος καὶ οἰνοπνεύματος ὡς ἀντισηπτικῶν, καὶ ἐπὶ ἀκριβοῦς καὶ λεπτολόγου καθαριότητος ἐργαλείων, χειρουργικοῦ πεδίου, χειρῶνκαὶ περιβολῆς τῶν χειρουργούντων ἰατρῶν (Κούζης).*

Αἱ πρόοδοι τῆς Χειρουργικῆς ἀποτελοῦσι καταφανῆ ἐπισφράγισιν τῶν κτηθεισῶν θεωρητικῶν γνώσεων καὶ ἐπιβεβαίωσιν τούτων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἐκ τούτων καρποῦται ἡ Χειρουργικὴ τὰ κύρια ὠφελήματα, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως συμβάλλει μεγάλως εἰς προαγωγὴν τῆς καθόλου ἐπιστήμης ἐνῷ ἡ σύγχρονος γενικὴ Ἰατρικὴ παρασύρεται ὁλονὲν περισσότερον εἰς ἀφῃρημένας θεωρίας, ἐφ᾽ ὧν ἐζήτει νὰ στηρίξῃ ἰατρικὰ φιλοσοφικὰ συστήματα.

Ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸ δαιμόνιον τοῦ Γαληνοῦ πνεῦμα (γεν. εἰς Πέργαμον 130 μ. Χ.) νὰ πατάξῃ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ θελήσεως καὶ ἐπιβολῆς τὰς ἀντιμαχομένας μονομερεῖς θεωρητικὰς ἀντιλήψεις, νὰ συνενώσῃ τὰ διάφορα Ἰατρικὰ συστήματα καὶ περιλάβῃ τὴν καθόλου ἐπιστήμην, ὡς αὐτὴ ἐνεφανίζετο κατὰ τὴν μεγαλειώδη ταύτην ἀκμὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἰατρικῆς, εἰς ἓν ἑνιαῖον σύνολον, *διὰ τῆς προσαρμογῆς τῶν διδαγμάτων τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν πρὸς τὴν Ἱπποκράτειον ἀντίληψιν καὶ συνταυτίσεως τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν. Οὕτως ὁ Γαληνὸς ἔδωκεν ὑπέρτερον ρυθμὸν εἰς τὴν καθόλου Ἰατρικὴν καὶ ἐξήσκησεν ἐπιρροὴν ἐπὶ ταύτης ὡς οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ᾽ αὐτόν, διαρκέσασαν ἀμείωτον ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδα (Sudhoff).*

Ἡ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ συντελεσθεῖσα οὕτω Ἱπποκράτειος τῆς Ἰατρικῆς ἀναγέννησις ἦτο ἡ τελευταία τοῦ φαεινοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἀναλαμπή, τοιαύτη ὥστε ἀπεθάμβωσε καὶ ἠμαύρωσε, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἱστορικοῦ (Sudhoff), τὸν μετέπειτα ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἀνίκανον καταστάντα νὰ ἀντιληφθῇ τι πέραν τῶν διδαγμάτων τούτου. «Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Γαληνὸν ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς» λέγει τὸ ἀρχαῖον ρητόν. Ἡ κατάπτωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπέφερε τὴν κατάρρευσιν τῆς Ἰατρικῆς

ἐπιστήμης, ἥτις κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας ἐβυθίσθη εἰς τὸν σχολαστικισμόν, ἡ δὲ Χειρουργικὴ ἐξέπνευσε καὶ διελύθη εἰς εἰδικότητας.

Ἔπρεπε νὰ συντελεσθῇ νέα πνευματικὴ κοσμογονία, ἡ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ 16ου μ. Χ. αἰῶνος, ν᾽ ἀνασυρθῶσιν ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σχολαστικισμοῦ εἰς τὸ φῶς τῆς ἐπιγνώσεως τὰ περισωθέντα συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν καὶ καταστῶσι πάλιν οὐχὶ γράμματι ἀλλὰ καὶ πνεύματι προσιτά, ν᾽ ἀνακαλυφθῶσιν ἐκ νέου αἱ ἀπολεσθεῖσαι γνώσεις Ἀνατομίας καὶ Φυσιολογίας διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῶν μεγάλων ἀνατόμων καὶ φυσιολόγων τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος (Vesalius 1515-1564, Fallopius 1513-1562, Harvey 1578-1658, Aseli 1581-1626 κ. ἄ.), ἵνα μετὰ νέους μακραίωνας ἀγῶνας ἐπανέλθῃ πάλιν ἡ ἐπιστήμη εἰς ὃ εἶχεν ἀνέλθει ὑψηλὸν ἐπίπεδον κατὰ τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν περίοδον.

Ἀλλὰ πολὺ πρὶν ἢ οἱ μεγάλοι οὗτοι ἐρευνηταὶ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν (τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος) ἐμφανισθῶσι, πολὺ πρὸ τῆς ἀναγεννήσεως, ἐνῷ ἡ ἐπίσημος Ἰατρικὴ ἡ διδασκομένη ἤδη εἰς τὰς Σχολὰς Cordova καὶ Salerno, καὶ εἰς τὰ πρῶτα Εὐρωπαϊκὰ Πανεπιστήμια: Padua, Bologna, Montpellier καὶ Παρισίους εὑρίσκετο ἀκόμη βεβυθισμένη εἰς τὴν πνευματικὴν στείρωσιν τοῦ σχολαστικισμοῦ, ἀσχολουμένη εἰς φαντασιώδη φιλοσοφικὰ συστήματα μακρὰν πάσης παρατηρήσεως καὶ πραγματικότητος, ἡ Χειρουργικὴ ἀφ᾽ ἑαυτῆς *καὶ μακρὰν πάσης ἐπιδράσεως ἐκ μέρους τῆς ἐπισήμου Ἰατρικῆς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἐμφάνισιν πρὸ χιλιετηρίδων προερχομένη,* ἐπανεῦρε πρώτη τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν καθαρὰν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Αἱ πρῶται ἐν τῷ σκότει ἀναλαμπαὶ σημειοῦνται ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ κατὰ τὸν 12ον ἤδη αἰῶνα, ἕπονται αἱ λεγόμεναι χειρουργικαὶ οἰκογένειαι εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν (Οἱ Burgognoni ἐν Lucca, ἕτεροι Burgognoni καὶ οἱ Lanfranchi (1230-1300) ἐν Μιλάνῳ, Bologna, Montpellier καὶ Παρισίοις). Ἐν Γαλλίᾳ προάγει τὴν χειρουργικὴν ἤδη ἀπὸ τοῦ 13ου αἰῶνος ὁ συνεταιρισμὸς τῶν κουρέων, ὅστις ἱδρύει χειρουργικὸν Κολλέγιον, τὸ Collège de St. Côme, καὶ τοῦτο διεξάγει δριμὺν ἐπὶ αἰῶνας διαρκέσαντα ἀγῶνα κατὰ τῆς ἐπισήμου Ἰατρικῆς (Collège des Medecins) τοῦ Πανεπιστημίου, ὅστις κατέληξεν εἰς ἀναγνώρισιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς μακρὰν τῶν ἐπισήμων ἰατρικῶν κέντρων ἀναπτυχθείσης Χειρουργικῆς (Sudhoff).

Οὕτως ἐμφανίζεται ἡ Χειρουργικὴ ἕνεκα τῆς ἀμέσου αὐτῆς ἐπαφῆς πρὸς τὴν ζωὴν καὶ ὡς μᾶλλον προσκειμένη πρὸς τὴν πραγματικότητα ἐξ ὅλων τῶν ἐπιστημῶν, ὡς ἡ τὸ πρῶτον ἀφυπνισθεῖσα καὶ ἀναλαβοῦσα τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἀμαυροῦντος τὴν ὅλην ἐπιστήμην σχολαστικισμοῦ. *Ἰδίως δύο μεγάλοι ἰατροὶ καὶ χειρουργοὶ τοῦ*

ἀρχομένου 16^{ου} αἰῶνος προηγηθέντες τῶν ἀναμορφωτῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Γαλλίᾳ ὁ Ἀμβρόσιος Paré (1510) ἀνήκων εἰς τὸν συνεταιρισμὸν τῶν κουρέων καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὁ Wilhelm von Hohenheim (1493) ὁ ἐπικληθεὶς Paracelsus καθοδηγούμενοι ὑπὸ τῆς Ἱπποκρατικῆς ἀντιλήψεως, γίνονται οἱ πρῶτοι σημαιοφόροι τῆς πνευματικῆς τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς ἐν γένει ἐπιστήμης ἀναγεννήσεως.

Παρ᾽ ὅλας ὅμως τὰς ἤδη ἐπιτελουμένας προόδους τῆς Ἀνατομίας καὶ Φυσιολογίας, τῆς Χημείας καὶ τῶν λοιπῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας, αἵτινες συνδέονται πρὸς λίαν περικλεῆ ὀνόματα τῶν van Helmont (1577 - 1644), van Leewenhoek (1632 - 1723), Priestley (1733 - 1804), Lavoisier (1743 - 1794), τῶν φιλοσόφων René Descartes (1590 - 1650) καὶ Leibnitz (1646 - 1716), ἡ ἐπίσημος Ἰατρικὴ μόλις ἀπελευθερωθεῖσα τῶν δεσμῶν τοῦ σχολαστικισμοῦ, ἀποθαμβουμένη ἀπὸ τὰς προόδους τῶν ἐπιστημῶν τούτων καὶ ἀφοσιουμένη ἀποκλειστικῶς εἰς ταύτας, ἐπιζητεῖ ἐκ νέου ἀλλ᾽ εἰς μάτην ν᾽ ἀνεύρῃ ἓν ὁμοιόμορφον ἰατρικὸν σύστημα, βασιζόμενον ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀποτελοῦν σταθερὰν θεραπευτικὴν βάσιν.

Ὁ ἄπελπις οὗτος τῆς Ἰατρικῆς ἀγὼν ἐξακολουθεῖ μέχρις ἀρχομένου τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ἐνῷ ἡ Χειρουργική, εὑρισκομένη μακρὰν τῆς ἐπισήμου Ἰατρικῆς, εἰς οὐδεμίαν ἐπαφὴν ἔρχεται καὶ οὐδόλως ἐπηρεάζεται ὑπὸ τῶν φιλοσοφικῶν τούτων συστημάτων καὶ θεωριῶν, ἀλλ᾽ ἐπωφελουμένη τῶν διδαγμάτων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν προόδων τῶν θεωρητικῶν τῆς Ἰατρικῆς κλάδων, ἀκολουθεῖ ὅλως ἰδίαν ὁδόν, καθοδηγουμένη ὑπὸ μεγάλων διδασκάλων, οἵτινες ἔφερον αὐτὴν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18^{ου} καὶ ἀρχομένου τοῦ 19^{ου} αἰῶνος εἰς νέαν ἀκμήν. Περιφανῆ εἶναι τὰ ὀνόματα, ἐκτὸς ἄλλων, ἰδίως τῶν François Gigot, (1678 - 1747), Jean Louis Petit (1674 - 1750), Pierre Jos. Desault (1744-1795) ἐν Γαλλίᾳ, οἵτινες προήρχοντο ἅπαντες ἐκ τῆς συντεχνίας τῶν κουρέων καὶ ἀνῆκον εἰς τὸ ἀπὸ ταύτης ἐξαρτώμενον Collège de St. Côme. Οἱ διάσημοι οὗτοι χειρουργοὶ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος περιβαλλόμενοι ὑπὸ ὑψίστης ἐπιστημονικῆς αἴγλης καὶ κοινωνικῆς ἐπιβολῆς, ἵδρυσαν τὸ 1731 τὴν Χειρουργικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων, ἥτις διὰ τῶν τοιούτων διδασκάλων ἀνυψώθη ταχέως εἰς ὑπέρτατον ἐπιστημονικὸν ἐπίπεδον. Ταὐτοχρόνως ἐμφανίζονται εἰς ἄλλας χώρας ἀντάξιοι μεγάλοι χειρουργοὶ οἱ Heister (γεν. 1683) Siebol, (1736) Hunter (1728) κ.ἄ. καὶ οὕτω ἡ Χειρουργικὴ ἁπανταχοῦ ἐπιβάλλεται καὶ ὑπερνικᾷ τὴν κρατοῦσαν ἐναντίον αὐτῆς προκατάληψιν. Τῷ 1748 ἱδρύεται ἡ πρώτη ἐπίσημος χειρουργικὴ κλινικὴ ἐν Δρέσδῃ. Τὰ διάφορα Πανεπιστήμια ἱδρύουν ἰδίας χειρουργικὰς κλινικάς (Παρίσιοι 1750), καὶ εἰσάγεται εἰς ταῦτα ἡ διδασκαλία τῆς Χειρουργικῆς. Ὁ χειρουργὸς ἀναγνωρίζεται ἤδη καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς ἰσότιμος τοῦ ἐπισήμου ἰατροῦ, τοῦθ᾽ ὅπερ συνετέλεσε σπουδαιότατα πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἐν γένει. Πολυάριθ-

μοι πεφωτισμέναι ἰατρικαὶ προσωπικότητες τοῦ τελευτῶντος 18ου αἰῶνος συνετέλεσαν ὥστε ἡ ἐποχὴ αὕτη νὰ θεωρῆται ὡς ὁ χρυσοῦς τῆς ἰατρικῆς αἰών.

Ὑπερνικηθείσης τῆς προλήψεως ἔρχεται ἡ ἐπιστήμη ἀρχομένου τοῦ 19ου αἰῶνος νὰ συσφίξῃ τὰ δεσμὰ μεταξὺ τῶν δύο μέχρι τοῦδε ἀντιμαχομένων κυρίων τῆς Ἰατρικῆς κλάδων Παθολογίας καὶ Χειρουργικῆς. Ἡ πρόοδος τῆς Φυσιολογίας ἀπὸ Johannes Müller (1801 1858) μέχρι Dubois-Reymond καὶ Helmholz, ἡ ἀναγνώρισις τῆς Παθολογικῆς Ἀνατομίας ἀπὸ Morgani (1682-1771) καὶ François Bichat 1771-1802) μέχρι Rokitansky καὶ Virchow, ἡ ἵδρυσις τῆς Μικροβιολογίας ὑπὸ Pasteur καὶ Robert Koch, ἐχρησίμευσαν ὡς κοινὴ βάσις πρὸς ἀνάπτυξιν ἀμφοτέρων ἐκ παραλλήλου συμβοηθουμένων.

Διὰ τῆς ἐκ νέου εἰσαγωγῆς τῆς ναρκώσεως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τῆς ἀντισηψίας καὶ ἀσηψίας ἀπὸ τῆς 7ης, καὶ 8ης δεκαετηρίδος τούτου, ἀπέκτησεν ἡ Χειρουργικὴ ἀπόλυτον ἀσφάλειαν καὶ ἐξαίρετον ἠρεμίαν πρὸς διεξαγωγὴν καὶ τῶν λεπτοτάτων καὶ πλέον περιπλόκων ἐγχειρήσεων, τελειοποιήσασα εἰς τὸ ὑπέρτατον τὸ τεχνικὸν μέρος τούτων. Ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον ἀποτελοῦσιν ἅπαντα τὰ ὄργανα τοῦ σώματος τὸ ἓν μετὰ τὸ ἕτερον νέα πεδία ἐξόχου χειρουργικῆς δράσεως. Διεισδύουσα δὲ οὕτως ἡ Χειρουργικὴ εἰς τὰ ἐνδότατα τοῦ ὀργανισμοῦ λαμβάνει εὐκαιρίαν ἀμέσου ἐπισκοπήσεως τοῦ πάσχοντος ὀργάνου καὶ τῆς ἐν τῇ ζωῇ παθολογικῆς αὐτοῦ καταστάσεως κατὰ τὰ διάφορα ταύτης στάδια. Ἀντιλαμβανομένη δὲ ἀμεσώτατα τὴν πλημμελῆ τοῦ ὀργάνου λειτουργίαν παρακολουθεῖ τὴν πρὸς ἀποκατάστασιν ταύτης πρόοδον. Οὐδεὶς ἄλλος κλάδος τῆς Ἰατρικῆς ἐπιτρέπει τοιαύτην ἄμεσον παρατήρησιν, ἐν εἴδει πειράματος ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ! Θὰ ἦτον ἀδύνατον νὰ καθορίσω ἐνταῦθα, ἔστω καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, τὴν ἀπὸ 50 ετίας συντελουμένην σπουδαιοτάτην συμβολὴν τῆς χειρουργικῆς ὄχι μόνον πρὸς προαγωγὴν ὅλων τῶν κλάδων τῆς Ἰατρικῆς καὶ Βιολογίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑδραίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ νεωτάτου καὶ σπουδαιοτάτου κλάδου τῆς Ἰατρικῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται σήμερον κατ᾽ ἐξοχὴν πᾶσα περὶ νόσου ἀντίληψις καὶ πᾶσα θεραπευτικὴ ἀγωγή· τῆς Παθολογικῆς Φυσιολογίας. Παθολογικὰ φυσιολογικὰ ζητήματα ἀπησχόλησαν ἀπ᾽ ἀρχῆς τῆς περιόδου ταύτης τὸν χειρουργόν, εὑρισκόμενον εἰς τὴν ἀνάγκην ὄχι μόνον τὴν παθολογικὴν τοῦ πάσχοντος κατάστασιν νὰ κατανοήσῃ, ἵνα οὕτω ῥυθμίσῃ τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκ ταύτης καὶ τῆς ναρκώσεως προκυπτούσας λειτουργικὰς διαταραχὰς τῶν ὀργάνων νὰ προΐδῃ καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐνίοτε καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα νὰ προλάβῃ.

Ἐπὶ τῆς ἀντισηψίας καὶ ναρκώσεως, τῶν δύο τούτων βάθρων, ἐφ᾽ ὧν ἀνηγέρθη τὸ ὑπέρλαμπρον οἰκοδόμημα τῆς χειρουργικῆς ἀκμῆς τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων, ἐκ

νέου ἐρειδομένη καὶ ὑπὸ τῆς Παθολογικῆς Φυσιολογίας καθοδηγουμένη, ἐπιλαμβάνεται ἤδη ἡ Χειρουργικὴ τῆς θεραπείας παθήσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἐθεωροῦντο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Παθολογίαν ἀναγόμεναι. Τὸ σινικὸν τεῖχος τὸ ἀπειλητικῶς ἄλλοτε ἀνυψούμενον μεταξὺ τῶν δύο ἀλλήλας ἀντιστρατευομένων ἀδελφῶν Χειρουργικῆς καὶ Παθολογίας κατέρρευσεν. Ἀμφότεραι δὲ ἐπὶ κοινῶν καὶ σταθερῶν μορφολογικῶν καὶ βιολογικῶν βάσεων ἐρειδόμεναι κατέστησαν σύμμαχοι κατὰ τῆς νόσου καὶ συνεργάτιδες συμπληροῦσαι ἀλλήλας ἐν τῇ ἐρευνητικῇ καὶ θεραπευτικῇ αὐτῶν προσπαθείᾳ.

Τὴν νέαν ταύτην περίοδον ἐνεκαινίασαν αἱ ἐνδοκοιλιακαὶ ἐπεμβάσεις *καὶ κατ᾽ ἐξοχὴν αἱ ρηξικέλευθοι ἐγχειρήσεις τοῦ Billroth ἐπὶ τοῦ στομάχου (1880). Ἔκτοτε πολυάριθμοι καὶ πολυειδεῖς ἐγχειρητικαὶ μέθοδοι συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὸν ἀκριβέστερον καθορισμὸν τῆς ὅλης Φυσιολογίας καὶ Παθολογικῆς Φυσιολογίας τοῦ ὀργάνου, ὡς τοῦτο διὰ τῶν ἐπὶ ζῴων πειραμάτων μόνον οὐδέποτε θὰ ἦτο δυνατόν. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς παθογενείας καὶ κλινικῆς πορείας τοῦ* ἕλκους στομάχου *καὶ* δωδεκαδακτύλου *ὀφείλεται κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν ἐπίμονον χειρουργικὴν ἔρευναν. Ἡ πληθὺς τῶν ἐνδοκοιλιακῶν, ὁλονὲν πολλαπλασιαζομένων ἐγχειρήσεων, ἐκραταίωσε συγχρόνως τὰς ἡμετέρας γνώσεις ὡς πρὸς τὴν Φυσιολογίαν καὶ Παθολογικὴν Φυσιολογίαν τοῦ* περιτοναίου. *Ἀνεγνωρίσθη ἡ μεγάλη σημασία τοῦ* ἐπιπλόου *ὡς προστατευτικοῦ ὀργάνου ἐναντίον τῶν λοιμώξεων καὶ παντοειδῶν κακώσεων τῶν ἐνδοκοιλιακῶν ὀργάνων. Ἰδίως ὅμως διελευκάνθη ἡ αἰτιολογία, κατενοήθη ἡ παθογένεια καὶ καθωρίσθη ἡ πορεία τῶν λοιμώξεων τούτων καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ σημασία τῆς* σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, *τῆς* χοληδόχου *κύστεως, τοῦ* δωδεκαδακτυλικοῦ ἕλκους *κτλ. Καθαρώτατα δὲ διαγράφονται σήμερον αἱ ἐκ τῶν παθήσεων τούτων ἐνδοπεριτοναϊκαὶ ἐπιπλοκαὶ ἀπέναντι τοῦ χάους, ὅπερ πρὸ πεντηκονταετίας ἀκόμη ἐπεκράτει.*

Πολλαπλαῖ παθήσεις τοῦ ἥπατος, τοῦ παγκρέατος, *τῶν* νεφρῶν *μόνον κατόπιν τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως κατέστησαν ἀντιληπταί, ἀλλὰ καὶ ἡ λειτουργικὴ σημασία τῶν ὀργάνων τούτων πολλαπλῶς διηυκρινήσθη, λανθάνουσαι δὲ τούτων διαταραχαὶ ἀνεγνωρίσθησαν, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς χειρουργικῆς ἀνάγκης, τῆς πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως διαβεβαιώσεως τῆς κανονικῆς τῶν ὀργάνων τούτων λειτουργίας. Ὀλίγον βραδύτερον, ἀπὸ τριακονταετίας περίπου, ἐπεξέτεινεν ἡ Χειρουργικὴ τὴν δρᾶσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς παναρχαίας θεραπείας τῶν λοιμώξεων* ὑπεζωκότος *καὶ* πνεύμονος *εἰς πλείστας ἄλλας παθήσεις τῶν ἐνδοθωρακικῶν ὀργάνων, ἐξ ὧν μεγάλως προήχθησαν αἱ γνώσεις ἡμῶν, τῆς Ἀνατομίας, Φυσιολογίας, καὶ Παθολογικῆς Φυσιολογίας τῶν ὀργάνων τούτων.*

Ὅσον δὲ καὶ ἂν παραμένῃ εἰσέτι σκοτεινὸν κατὰ πολλά, τὸ κεφάλαιον τῶν ἐγκε-

φαλικῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν ἐνδοκρανιακῶν παθήσεων, οὐχὶ ὀλίγον συνετέλεσεν ἡ χειρουργικὴ καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπὶ τούτων γνώσεων ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ζῶντος ἐπεμβάσεως καὶ τῆς ἀμέσου τῆς παθολογικῆς ἑστίας ἐπισκοπήσεως. Ἀπαράμιλλος ὅμως παραμένει ἡ συμβολή, ἣν εἰς τὴν καθόλου βιολογικὴν ἐπιστήμην ἡ χειρουργικὴ παρέσχε, συντελέσασα σπουδαιότατα εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ὅλου συστήματος τῶν ἀδένων ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως, δι᾽ ὧν ῥυθμίζονται ἅπασαι αἱ λειτουργίαι τῶν ὀργάνων καὶ συναρμολογοῦνται αὗται διὰ θαυμασίας ἀλληλοεπιδράσεως εἰς μίαν ὁμοιόμορφον λειτουργικὴν ἐκδήλωσιν, τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς!

Τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτο βῆμα ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις τῆς σημασίας τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος. Πρὸ 50ετίας ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἀδένος τούτου ἐγνώριζεν, δι᾽ ὃ ἐλάχιστα ἐνδιέφερε καὶ ἡ μορφολογία αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἀπολύτῳ ταύτῃ ἀγνοίᾳ τῆς φύσεως καὶ σημασίας τοῦ ὀργάνου ἦτο ἑπόμενον, ἐπεκτεινομένης τῆς χειρουργικῆς θεραπευτικῆς δράσεως ἐπὶ ὅλων τῶν ὀργάνων, διάσημοι χειρουργοὶ (Kocher, Reverdin) νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ διωγκωμένου, τὸν τράχηλον παραμορφοῦντος, τὴν τραχεῖαν συμπιέζοντος καὶ τὰ ἀγγεῖα ἐκτοπίζοντος θυρεοειδοῦς ἀδένος. Ἀλλ᾽ ὁποία κατάπληξις ὅτε μετά τινα ἔτη γενομένης ἀναθεωρήσεως τῶν οὕτως ἐγχειρηθέντων 18 ἀτόμων διεπιστώθη, εἰς ποίαν ἀθλίαν σωματικὴν καὶ διανοητικὴν κατάστασιν εὑρίσκοντο οὗτοι. Οἱ 16 ἐκ τούτων ἐνεφανίζοντο ὡς ἀνθρώπινα ἐρείπια κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Garré (1883). Κεκμηκότες καὶ συρόμενοι μᾶλλον ἢ βαδίζοντες προσήρχοντο ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ νεαρὰ μὲν τὴν ἡλικίαν ἀλλὰ γεροντικὴν ἔχοντα τὴν ἔκφρασιν ταῦτα ἄτομα παρουσιάζοντα πρόσωπον ὠχρόν, καὶ ῥυτιδωμένον, τρίχας λευκάς, χεῖρας ἐξῳδημένας, δέρμα ξηρὸν καὶ ψυχρόν, ἀλλ᾽ ὅπερ τὸ κύριον τελείαν διανοητικὴν κατάπτωσιν. Ἰδίως τὰ ἐγχειρηθέντα παιδία ἐνεφάνιζον ἔτι μᾶλλον ἔκδηλον τὴν διανοητικὴν ἀμβλύτητα, ἀλλὰ καὶ ὅλως ὑστεροῦσαν σωματικὴν ἀνάπτυξιν. Ἕτεροι χειρουργοὶ (Reverdin, Julliard, Baumgärtner von Bruns), βεβαιοῦσι ταχέως τὴν ἄνω περιγραφεῖσαν μετεγχειρητικὴν ἐκδήλωσιν. Οὐδεμία πλέον ἀπέμενεν ἀμφιβολία: Ἡ διανοητικὴ καὶ σωματικὴ αὕτη καχεξία καὶ κατάπτωσις προήρχετο ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ μέχρι τοῦδε ἀγνοηθέντος τούτου ὀργάνου.

Ὁποίαν ἀναστάτωσιν προὐκάλεσε τὸ ἀκούσιον τοῦτο χειρουργικὸν πείραμα εἰς ἅπαντα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον! Πῶς εἶναι ἄραγε δυνατὸν τὸ ἀσήμαντον τοῦτο ὄργανον, τοῦ ὁποίου οὐδεμία λειτουργία καὶ οὐδὲν ἔκκριμα ἦτο γνωστόν, νὰ ἔχῃ τοιαύτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ;!

Οὐδεμία ἐπίσης εἶχεν ἀποδοθῆ ἕως τότε σημασία εἰς διόγκωσιν τοῦ ὀργάνου παρακολουθοῦσαν σχεδὸν πάντοτε σοβαρωτάτην τοῦ ὀργανισμοῦ νοσηρὰν κατάστασιν,

καθ' ἣν ταχυκαρδία, ἐξόφθαλμος καὶ διόγκωσις τοῦ θυρεοειδοῦς ἀποτελοῦσι τὴν τριάδα τῶν προεξεχόντων συμπτωμάτων, ἐννοῶ τὴν νόσον τοῦ Basedow. Ἐνῷ δέ τινες τῶν χειρουργῶν ἐξετέλουν τὴν ἐπὶ ἁπλῆς διογκώσεως παντελῆ τοῦ ὀργάνου ἀφαίρεσιν, ἐξ οὗ ἐβεβαιώθη ἡ μετεγχειρητικὴ καχεξία, ταὐτοχρόνως σχεδόν, ἕτεροι (Tillaux 1881, Lud. Rehn 1883) ἄνευ οὐδεμιᾶς αἰτιολογικῆς προκαταλήψεως, ἐπιδίδονται εἰς τὴν θεραπείαν τῆς βαρυτάτης τοῦ Basedow νόσου διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ διωγκωμένου θυρεοειδοῦς ἀδένος. Ὡς δὲ ὁ Rehn, ὁ πρῶτος τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ δημοσιεύσας, ἐκφράζεται, οὐδέποτε, οὕτω ἐνεργῶν, εἶχε φαντασθῆ ὅτι θὰ ἐπηκολούθει τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀδένος τόσον ἄμεσος καὶ κατάφορος βελτίωσις ἐξελισσομένη εἰς τελείαν καὶ διαρκῆ ἴασιν νόσου τόσον βαρείας, ἀφορώσης τὴν λειτουργίαν ὅλων τῶν ὀργάνων καὶ ἰδίως τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ὅσον ὀλέθρια εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν εἶχε τὰ ἀποτελέσματα ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις, τόσον θαυμασία εἰς τὴν ἑτέραν ἡ ἐπιτυχία! Τὸ λαμπρὸν ὅμως τοῦτο θεραπευτικὸν ἀποτέλεσμα ὠχριᾷ ἀπέναντι τῆς βιολογικῆς παρατηρήσεως. Τὰ νοσηρὰ φαινόμενα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν νόσον τοῦ Basedow καὶ ἐκδηλούμενα διὰ νευρικῆς ὑπερδιεγέρσεως καὶ ὑπερβαλλούσης ἐντατικότητος τῆς λειτουργίας ὅλων τῶν ὀργάνων, καταστέλλονται διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου καὶ ἑπομένως περιορισμοῦ τῆς ἐκκρίσεως, ἤτοι μειώσεως τῆς λειτουργίας τοῦ ὀργάνου.

Ἡ παντελὴς ὅθεν τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος ἀφαίρεσις καὶ οὕτω ἀναστολὴ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἐπιφέρει σωματικὴν καὶ διανοητικὴν κατάπτωσιν, ὅπου ὅμως αἱ λειτουργίαι τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος εὑρίσκονται εἰς ὑπερένταςιν, τὸ δὲ νευρικὸν σύστημα εἰς ὑπερδιέγερσιν, ἀρκεῖ ἡ ἐλάττωσις τοῦ ὀργάνου, ἤτοι ὁ περιορισμὸς τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἵνα ἐπέλθῃ λειτουργικὴ ἐν τῷ ὅλῳ ὀργανισμῷ ἰσορροπία.

Οὕτω διὰ τῆς χειρουργικῆς δράσεως συμπληροῦται ὁ κύκλος τῆς βιολογικῆς ἐπιβεβαιώσεως, ὅτι ὁ θυρεοειδὴς ἀδὴν ἐπέχει εἰδικὴν καὶ λίαν ἐπίσημον ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἀποστολὴν καὶ ἐκπληροῖ ἐξαίρετον φυσιολογικὴν λειτουργίαν. Ἀλλ' ἡ βιολογικὴ αὕτη ἀναγνώρισις ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν μόνον ἀπεράντου πεδίου ἐξερευνήσεως, καθόσον ἐβεβαιώθη μὲν ἡ λειτουργικὴ τοῦ ὀργάνου ἐκδήλωσις, ἀλλὰ παρέμεναν ἀκαθόριστα ἀπειράριθμα προβλήματα. Καθ' ἕκαστον δὲ πρὸς τὰ πρόσω βῆμα διηνοίγετο χάος νέων προβλημάτων καὶ μυστηρίων καὶ ἐβεβαιοῦντο πολλαχῶς ἀλληλοσυγκρουόμενα συμπεράσματα! Διὰ τὸν χειρουργὸν ὅμως ἀπετέλει ἡ κατανόησις καὶ διευκρίνησις τούτων οὐχὶ ἁπλῆν ἐπιστημονικὴν ἱκανοποίησιν, ἀλλὰ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην προωρισμένην νὰ ῥυθμίσῃ τὴν ἑκάστοτε ἐπέμβασιν αὐτοῦ. Δι' ὃ ὠθεῖται οὗτος ὅπως ἀναλάβῃ λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐξερευνητικὴν ταύτην ἐργασίαν καὶ συμβάλῃ οὕτω τὰ μέγιστα πρὸς ἐπίλυσιν πλείστων τῶν προβλημάτων τούτων. Διὰ τῆς χειρουργικῆς ταύτης αὐτοῦ συμβολῆς ὅμως φέρεται συγχρόνως πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ ἀνα-

γνώρισιν τῆς βιολογικῆς σημασίας καὶ ἑτέρων, μέχρι τοῦδε βιολογικῶς ἀγνώστων ὀργάνων, ὡς τῶν παραθυρεοειδῶν σωμάτων, τοῦ θύμου ἀδένος κ.ἄ.

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων παραδειγμάτων ἤθελον νὰ ὑποδείξω ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν πόσον μεγάλως συνέβαλεν ἡ νεωτέρα Χειρουργικὴ εἰς τὴν διευκρίνησιν καὶ ἀποκάλυψιν σπουδαίων βιολογικῶν καὶ ἰατρικῶν ζητημάτων, ἀφ᾽ ἑτέρου ὅμως πόσον αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ χειρουργικὴ θεραπεία εὑρίσκεται πολλαχῶς ἐνώπιον νέων περιπλόκων βιολογικῶν προβλημάτων, ὧν ἡ ἐπίλυσις καθίσταται δι᾽ αὐτὴν ἐξαιρέτως ἐπιτακτικὴ πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ βελτίω τροποποίησιν τῆς χειρουργικῆς ἀγωγῆς, πρὸς ὑπερνίκησιν ἐμφωλευόντων κινδύνων καὶ ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου τελικοῦ θεραπευτικοῦ ἀποτελέσματος.

Ἡ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ναρκώσεως καὶ ἀσηψίας μεγάλη ἐκείνη ἐποχὴ τῆς ἐξελίξεως καὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς νεωτέρας χειρουργικῆς, καθ᾽ ἣν καθ᾽ ἑκάστην εἰσήγοντο νέαι ἐγχειρητικαὶ μέθοδοι καὶ διηνοίγοντο νέα πεδία ἐπιτυχοῦς δράσεως, προκαλοῦντα μέγιστον ἐνθουσιασμὸν παρὰ τοῖς χειρουργοῖς καὶ θαυμασμὸν παρὰ τῷ κοινῷ, ἡ ἀποθαμβοῦσα αὕτη ἐποχὴ τοῦ τεχνικισμοῦ παρῆλθε, τὸν δὲ νεώτερον χειρουργὸν δὲν ἱκανοποιεῖ πλέον ἡ ἀνεύρεσις ἢ τελειοποίησις ἐγχειρητικῆς τινος μεθόδου, ἀλλὰ ἀπασχολεῖ αὐτὸν βαθύτατα ἡ διευκρίνησις προβλημάτων εἰς τὴν Παθολογικὴν Φυσιολογίαν ἀναγομένων.

Ἡ παλαιοτέρα στενὴ ἀντίληψις, καθ᾽ ἣν ὁ χειρουργὸς ἐνήργει τοπικῶς μόνον πρὸς ἐξουδετέρωσιν βλάβης ἀφορώσης μονομερῶς τὸ πάσχον ὄργανον, ἀνεξαρτήτως τῆς καταστάσεως τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, ἀντεκατεστάθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῆς πολὺ εὐρυτέρας βιολογικῆς: Ὁ ζῶν ὀργανισμὸς ἀποτελεῖ ἀξιοθαύμαστον ἰσορροπίαν φυσικῶν καὶ χημικῶν δυνάμεων, ἀλλ᾽ ἰδίως βιολογικῶν, ἀκαθορίστων πολλαχῶς εἰσέτι, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐξαρτωμένων. Οὐχὶ ὁ ἱστὸς καὶ τὸ ὄργανον, οὐδὲ τὸ οἰκοδομικὸν μορφολογικὸν στοιχεῖον τούτων — τὸ κύτταρον—, δύναται νὰ θεωρηθῇ πλέον ὡς φορεὺς τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ζωὴ εἶναι αὐτὴ ἡ λειτουργικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ὀργάνου, τῆς ζωῆς δὲ φορεύς, αὐτὸς οὗτος ὁ ζῶν ὀργανισμὸς ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ἁρμονίᾳ τοῦ συνόλου τῶν λειτουργιῶν τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν ὀργάνων (*Ed. Rehn*). Ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ταύτῃ λειτουργικῇ ἁρμονίᾳ ἔγκειται ἡ ὑγεία. Οὕτω ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐν τῇ βιολογικῇ ἀντιλήψει μετὰ χιλιετηρίδας, ἡ ὑπερτάτη τὴν ὅλην φύσιν ἀφορῶσα τοῦ Ἡρακλείτου διδαχή, καθ᾽ ἣν ἐν τῇ ἰσορροπίᾳ τῶν ἀντιθέσεων ἔγκειται ἡ ἁρμονία, καὶ ἀνήκει κατὰ *A. Bier* εἰς τὰς «αἰωνίους ἀληθείας» ἡ περὶ εὐκρασίας τῶν χυμῶν ἀντίληψις τοῦ Ἱπποκράτους, πρὸς οὓς σήμερον ἡ Ἐπιστήμη ἀποδίδει μόνον ἑτέρας ὀνομασίας: Ὁρμόνας, ἀντιγόννα, ἀντισώματα κ.τ.τ. Ἀλλὰ τὴν ὑγείαν ἀποτελεῖ οὐχὶ ἡ στάσιμος καὶ ἀδιατάρακτος ἰσορροπία ἀντιτιθεμένων δυνάμεων, ἥτις θὰ ἰσοδυνάμει

πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ἡ ῥυθμικὴ διαταραχὴ καὶ ἀποκατάστασις ταύτης, ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῶν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ἀδιαλείπτων ἐρεθισμῶν, ἐξ οὗ ἐμφανίζεται καὶ διατηρεῖται ἡ ζωὴ (Bier). Ἡ νεωτέρα αὕτη ἀντίληψις ἐπιβεβαιοῖ τὴν τοῦ Ἡρακλείτου διδαχήν, καθ᾽ ἣν «τὰ πάντα γίγνεσθαι τε καὶ ῥεῖν εἶναι δὲ παγίως οὐδέν» *(Κούζης).*

Αὐτὴ δὲ ἡ νοσηρὰ κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ ἡ τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ἐπιβάλλουσα, ἀποτελεῖ νέαν λειτουργικὴν ἰσορροπίαν, *ἀποκατασταθεῖσαν ὑπὸ τὰς ἤδη ὑφισταμένας ἀλλοίας παθολογικὰς περιστάσεις. Τὴν νέαν ταύτην πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς ἀναγκαίαν ἀλλὰ ἐξόχως εὐαίσθητον καὶ εὐκλόνιστον ἰσορροπίαν, ἔρχεται νὰ διαταράξῃ ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἢ καὶ ἄρδην ν᾽ ἀνατρέψῃ, ἐνίοτε πρὸς προφανῆ κίνδυνον τῆς ζωῆς. Δι᾽ ὃ ἡ νεωτέρα Χειρουργικὴ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐπέμβασιν ὡς* ἐνέργειαν, πολυειδῆ καὶ περίπλοκον ἔχουσαν τὴν βιολογικὴν ἀπήχησιν ἐπὶ τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, *ἐπανερχομένη οὕτω μετὰ χιλιετηρίδας εἰς τὴν Ἱπποκράτειον ἀντίληψιν, καθ᾽ ἣν ὁ πάσχων ὀργανισμὸς ἀποτελεῖ ἑνιαῖον σύνολον.* Ἡ δὲ χειρουργικὴ ἔνδειξις *δὲν βασίζεται μόνον ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς διαγνώσεως, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ συνόλου πολλαπλῶν παραγόντων.*

Ὁ νεώτερος χειρουργὸς ἐν ἐπιγνώσει τῆς βαρυνούσης αὐτὸν εὐθύνης ὑποχρεοῦται νὰ παρακολουθῇ ἀμεσώτατα τὰ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἰατρικῶν καὶ βιολογικῶν ἐπιστημῶν ἐπιτελούμενα, ἀλλὰ καὶ προωθεῖται ἐξ ἴσου ὑπὸ ταύτης ὅπως δι᾽ ἰδίων μέσων ἐξερευνήσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ προαγάγῃ τὴν ἐπιστήμην. *Ἡ ἀμεσωτάτη αὐτοῦ σχέσις πρὸς πάσχον ὄργανον καὶ νοσοῦντα ὀργανισμόν, προάγει τὰ μέγιστα σκέψιν καὶ ἀντίληψιν αὐτοῦ, συγκρατεῖ αὐτὸν στενώτατα συνδεδεμένον πρὸς τὴν πραγματικότητα καί, ὡς ἐκ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως προκύπτει, προφυλάσσει αὐτὸν ἀπὸ πᾶσαν πρὸς τὴν θεωρίαν ὑπέρμετρον ἀφοσίωσιν, ἐμφανίζοντα αὐτὸν οὕτω πιστὸν ἀκόλουθον τῆς ἐν* Κῷ Σχολῆς.

Ἀλλ᾽ ὁ ἀπὸ χιλιετηρίδων ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ θεωρητικῆς σκέψεως *καὶ* πρακτικῆς ἐφαρμογῆς, *αἱ ἀλλήλας ἀντιμαχόμεναι ἀρχαὶ αἱ διέπουσαι τὰς ἀρχαίας τῆς* Κνίδου *καὶ* Κῶ Σχολάς, θέλουσιν ἀείποτε καθοδηγεῖ καὶ προάγει τὴν Ἰατρικὴν ἐπιστήμην. Θεωρητικὴ ἔρευνα καὶ ἐφηρμοσμένη θεραπευτικὴ ἀνήκουσιν ἐξ ἴσου εἰς τὰ ὑπέρτατα ἰδεώδη, πρὸς ἃ ὁ ἰατρὸς ἀτενίζει. *Ἡ* θεωρητικὴ ἰατρικὴ *ἀκόλουθος τῆς Κνιδίου Σχολῆς θέλει παραμείνει ἡ ὑπὸ τῆς ἐπιγνώσεως διεπομένη ἐπιστήμη. Ἡ* θεραπευτικὴ ἰατρική, *εἰς ἣν καὶ ἡ Χειρουργικὴ κατ᾽ ἐξοχὴν ὑπάγεται, παραμένει καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις, κατὰ τὴν Ἱπποκράτειον ἀντίληψιν, διεπομένη ὑπὸ ἀνωτέρου ψυχικοῦ παράγοντος, ὅλως ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως ἀνεξαρτήτου.*

Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἱπποκράτους δι᾽ ὅλων τῶν χιλιετηρίδων, ἅπαντα τὰ ἀνώτερα, ἰατρικὰ πνεύματα ἀνεγνώρισαν εἰς τὸν ἀληθῆ ἰατρὸν ἔμφυτα ψυχικὰ καὶ ἠθικὰ

χαρίσματα ἀπαραίτητα πρὸς ἐπιτέλεσιν ὑπερτάτου σκοποῦ, τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ζῶντος (Liek). Τὸ θεραπεύειν ἀνεγνωρίσθη ἀείποτε ὡς πρᾶξις ἱερὰ καὶ δέον ἐς ἀεὶ νὰ ἐπιτελῆται, μετὰ ἱερᾶς προσηλώσεως πρὸς πᾶσαν ἀνωτάτην ἠθικὴν καὶ εὐλαβοῦς πρὸς τὸ θεῖον ἀφοσιώσεως.